

Список літератури

1. Мацько Л. І. Стилїстика української мови / Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. – К. : Вища школа, 2005. – 462 с.
2. Семиряк В. Д. Старослов'янська лексика крізь призму пізнавальної функції мови / В. Д. Семиряк // Вісник Запорізького національного університету : Філологічні науки. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – № 2. – С. 228-230.
3. Словник української мови : в 11 т. / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1970-1980. – Т. 1. – 1970. – 800 с.; Т. 4. – 1973 – 840 с.; Т. 5. – 1975 – 840 с.
4. Чабаненко В. А. Січ духовна : поезії / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2007. – 220 с.

Ганна Кінаш

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Київ)

ВИКОРИСТАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ ІГОР НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

У статті проаналізовано практичний вияв результативності рефлексивної гри на уроках української мови в основній школі, а також подано опис ігор, рекомендованих до застосування у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: методика навчання української мови, рефлексивна гра, «Дощ», «Потяг».

The article analyzes the practical manifestation reflective performance of the game on the lessons of the Ukrainian language and contains a description of games recommended for use in the educational process.

Keywords: methods of teaching Ukrainian, reflective game, «Rain», «Train».

Рефлексія як планомірне явище шкільного колективу потребує зваженого й повного наукового дослідження. Дослідження поняття «рефлексивна гра» і впровадження такого типу гри на уроках української мови дозволяє повною мірою активізувати увагу учнів перед вивченням нового матеріалу і зберегти уваги до кінця уроку.

У психології проблеми гри досліджували Л. Виготський, Д. Ельконін, Г. Міллер, Ж. Піаже, С. Рубінштейн, З. Фрейд та ін. У педагогіці та дидактиці – Я. Коменський, П. Лесгафт, К. Ушинський та ін.; І. Підласий, А. Нісімчук та ін.

Гра у навчанні допомагає школярам в основній школі здобувати знання у природній ситуації, вона забезпечує проведення уроку відповідно до найсучасніших загальнопедагогічних, психологічних і дидактичних вимог, адже враховує вікові та індивідуальні особливості учнів.

Метою статті є з'ясування місця рефлексивних рольових ігор на уроках української мови в основній школі; презентація змісту двох рефлексивних ігор.

І. Підласий трактує мовну гру як спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, із яких учням пропонується знайти вихід [2, с. 154].

Поняття рефлексії трактується достатньо широко. У цілому ряді психолого-педагогічних досліджень зазначено, що рефлексія – складна інтегративна якість, обумовлена індивідуальними психофізичними й особистісними особливостями, здібностями й знаннями людини [2]. В окремих випадках рефлексія розглядається як компонент інтелектуальної діяльності учнів [1].

Поняття «гра» у методичній літературі не має одностайності в питаннях тлумачення, функційного призначення, принципів розробки і проведення.

Рефлексивна гра рольового типу (РГРТ) – новітній метод роботи на уроках словесності, який рекомендовано застосовувати перед сприйняттям нового матеріалу. Цей вид гри інтерпретовано у практичній діяльності й апробовано на уроках мови.

Традиційним є вчення про впровадження методики РГРТ наприкінці уроку. Перевагами цього напряму є динамічне повторення прослуханого або побаченого навчального матеріалу, закріплення набутих знань, а також формування аналітичних умінь щодо засвоєного.

Пропонована методика застосування РГРТ є видозміненою функційно і позиційно. Функційно рефлексивна рольова гра на уроках мови покликана активізувати увагу й уяву учнів та утримувати її упродовж усього уроку на основі вироблення в учнів стійких, знайомих їм образів, пов'язаних із темою уроку. Така методика позиціонується як мотиваційна база, підсилена вібраційною частиною гри, створювана самими учнями. Аудіативні вміння, які формуються під час виконання завдань, активно впливає на вироблення зацікавленого ставлення до майбутнього повідомлення.

Позиціонування гри пропонується перенести на початок уроку в етап мотиваційної частини, або частини підготовки до сприйняття нового матеріалу.

У ході дослідження результативності рефлексивної рольової гри було з'ясовано, що два види ігор впливають на мотивацію навчальної діяльності учнів найкращіше.

Наведемо авторський приклад таких типів гри, що стосується відтворення явищ

природи, а також гри, спрямованої на відтворення технічних явищ. *До першого типу* зараховуємо гру «Дощ», у якій учням пропонується повторювати за вчителем явище наростання, протяжності та стихання дощу за допомоги механічних звуків: потирання долонь, плескання у долоні, відбивання ступнями по підлозі на певний рахунок.

До другого типу гри зараховуємо «Потяг», спочатку треба розрахувати учнів на «перший-другий». Перші номери на команду «раз» повинні здійснити одне плескання у долоні, на «два» – притупити ногами. Другі номери на команду «раз» – два плески, одне притупування. Рухи повторюються по черзі: перший, другий, перший, другий і т. д. по колу: імітується стукіт коліс поїзда. Темп прискорюється.

Отже, спостереження довели, що використання таких вправ дозволяє утримувати увагу учнів упродовж роботи над новим матеріалом, що позитивно впливає на його засвоєння й розуміння.

За пропонованою методикою рефлексивну гру рольового рекомендовано перенести у мотиваційну частину з метою збереження уваги учнів на основі динамічної уяви, виробленої у ході гри. Навчальна гра ефективно сприяє розвитку комунікативної компетентності школярів, що є головною метою стандартизованої мовної освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні педагогічних стратегій, методів та прийомів організації рефлексивної діяльності школярів із метою оновлення методики навчання української мови.

Список літератури

1. Дегтярь А. Рефлексія як психолого-педагогічний феномен / А. Дегтярь // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / За загальною редакцією В. І. Сипченка. – Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2004. – Вип. XXII. – С. 93–96.

2. Мелешко Л. В. Навчальна гра як засіб розвитку комунікативних здібностей учнів на уроках української мови. Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир : Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Вип. 12. Ч. I. – С. 150 – 158.
3. Мельничук І. Становлення рефлексії у процесі організації навчально-виховного процесу в закладах освіти / І. Мельничук // Наукові записки. – Вип. 41. Сер. Педагогічні науки. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. – С. 102–106.

Ірина Кондратюк

Національний університет «Львівська політехніка» (Львів)

КОНЦЕПТ ЧАС/TIME В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ КОРПУСІВ ТЕКСТІВ)

У цьому дослідженні виділено та зіставлено понятійні та образні ознаки концепту ЧАС/TIME. Вивчено словникові дефініції та прослідковано етимологію слів-імен концепту, а на матеріалі корпусів текстів проаналізовано їх контекстне вживання. Виділено ознаки часу, відображені в обох мовах, а також концептуальні метафори.

***Ключові слова:** концепт, слово-ім'я концепту, словникова дефініція, етимологія, корпус текстів, концептуальна метафора.*

Notional and figurative components of the ЧАС/TIME concept are distinguished and compared. The study of dictionary entries and etymology of words naming the concept is conducted. Contextual usage is analyzed based on English and Ukrainian corpora. Attributes of time reflexed in both languages and conceptual metaphors are distinguished.

У межах української лінгвістики, на нашу думку, концепту часу приділено мало уваги, тому нам було цікаво розглянути відображення цього концепту в українській мові, а також порівняти його з репрезентацією в англійській і цим закласти основу для ґрунтовного вивчення концепту часу на українських та англійських матеріалах. Основний акцент при цьому ми зробили на словах-іменах концепту.

Мета дослідження — виявити, проаналізувати й порівняти особливості сприйняття часу, відображені в українській та англійській мовах.

Об'єктом нашого дослідження є мовні одиниці української та англійської мов, що виражають концепт ЧАС/TIME, а **предметом** — реалізація концепту ЧАС/TIME в українській та англійській мовах.

Під час дослідження концепту ЧАС/TIME ми застосували такі **методи**:

описовий та зіставний методи, етимологічний і контекстний аналізи, суцільна вибірка, статистичний аналіз отриманих результатів.

Для проведення дослідження ми скористалися корпусами текстів: для англійської мови — British National Corpus (Brigham Young University)[6], а для української було створено дослідницький корпус з близько 1 млн слововживань й застосовано програму AntConc.

Основою нашого дослідження було твердження про те, що структура концепту складається з понятійного, образного й ціннісного складників. Понятійний складник вербалізується через пряму номінацію та понятійні ознаки. Образний складник відображається у мові в концептуальних метафорах. Ціннісний складник нерозривно поєднаний із понятійним та образним компонентами [3].

На основі словникових дефініцій слів-імен концепту [1, 4, 5, 7, 8, 10] ми виділили